

Környezetismeret

A halmozottan sérült (hallássérült és értelmi fogyatékos) tanulók

helyi tanterve a kerettanterv alapján készült

3-4. évfolyam

Tantárgyi bevezető:

A környezetismeret tantárgy a Természettudomány és földrajz tanulási terület bevezető tantárgya, mely az alsó tagozat 3–4. évfolyamán jelenik meg. A tantárgy épít az 1–2. osztályos olvasás, valamint a technológia és a matematika tantárgy keretein belül történő fejlesztésre.

A tanulók a természettudományos ismeretszerzés- és feldolgozás módszereire épülő tevékenységek révén, cselekvő úton szereznek tapasztalatokat, aktívan vesznek részt a fejlesztés folyamatában. A megismerési módszerek (megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés és kísérlet) elsajátításán és alkalmazásán keresztül fejlődnek azon alapvető képességeik (megfigyelő, leíró, azonosító, megkülönböztető képesség, mérési technika, kísérletezéshez szükséges képességek), melyek a természettudományos megismeréshez szükségesek, valamint kialakulnak az ezekhez nélkülözhetetlen alapvető szokásaik is.

Általános célok és feladatok

A tantárgy legfontosabb célja, hogy a gyermekek életkori sajátosságaira, kognitív fejlődésére, valamint kíváncsiságára építve képessé tegye őket szűkebb és tágabb környezetük, valamint saját testük megismerésére, a változások megértésére, alapvető ok-okozati összefüggések meglátására. Kiemelt jelentőségű, hogy a gyermekek saját tapasztalataikon keresztül olyan természettudományos tapasztalatok birtokába jussanak, melyek segítik eligazodásukat az őket körülvevő természeti, társadalmi és gazdasági környezetben, valamint képessé teszi őket arra, hogy környezetükkel harmonikusan együtt éljenek.

A tantárgy céljaiból következik, hogy szükségszerűen szervesen kötődik a hétköznapi élethez, s így erősen gyakorlatorientált. Fontos, hogy a hallássérült és enyhe értelmi fogyatékos tanulók megismerési sajátosságait figyelembe véve, olyan megismerési helyzetekre helyezzük a hangsúlyt, amelyekben az aktív tevékenység, a közvetlen tapasztalatszerzés, a cselekvések sokasága, a konkrét gyakorlati vonatkozások értelmezése szerepel. A tanulási folyamatban az

érzékelésre, az észlelésre, a személyes élményekre, felfedezésekre építve jut el a tanuló a bonyolultabb gondolkodási műveletig, az elemi problémamegoldásig.

A természettudományos műveltség az egyén és a társadalom számára meghatározó jelentőségű. Az egészség tudatos megőrzése, a természeti és a technikai, az épített környezet felelős, fenntartható átalakítása természettudományos kutatások és azok eredményeinek alkalmazása nélkül elképzelhetetlen.

A hallássérült és enyhén értelmi fogyatékos tanulóknak az ismeretsajátítási folyamat során olyan tudásrendszerek alapjait kell kiépíteniük, amelyek alkalmasak a mindennapi tevékenységben való felhasználásra. A tanulók ismeretsajátításában a természeti környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. A folyamat során kiemelt figyelmet kell fordítani a kapcsolatrendszerek feltárására, az élő és élettelen természet szoros kölcsönhatására, az ember és természet összetartozására, egymásrataltságára, az ember természetben betöltött helyének és szerepének felismerésére.

A tanterv olyan jelenségekkel is foglalkozik, amelyek befolyásolják az egyén és a közösség életét, és kihatással vannak a jövő alakulására. Ezek az egészségmegőrzéssel, természeti forrásokkal összefüggő problémák. Ezek feltárása, megértése hangsúlyos a hallássérült és enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál is.

Az halmozottan fogyatékos tanulók esetében kiemelt cél az életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő korszerű tudások elsajátítása, a fogalmak folyamatos érlelése, pontosítása. Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése aktív tevékenységek során, folyamatos gyűjtőmunkával, pozitív megerősítéssel és következetes segítségadással történik. A tanulói aktivitás és tevékenység-központúság érdekében szükséges a vizsgáló munkaeszközök, kísérleti eszközök, egyéni igényekhez igazított taneszközök alkalmazása. A tanterv célja a tájhoz, a hazához, a közösséghez tartozás örömeinek, felelősségének és érzelmi biztonságának kialakítása közben a térbeli és időbeli tájékozódó képesség fejlesztése. A kognitív képesség, a megismerő képesség fejlesztése, a megismerési módszerek elsajátítása, tapasztalatok szerzése közben, értelmezéssel, pontosítással kísérve történik. A kommunikációs képesség fejlesztésében a szókincsbővítés, a fogalmak értelmezése, a beszédprodukció kerül a középpontba. Az érdeklődés, a nyitottság, a kíváncsiság felkeltésének és tartósságának fokozásával megvalósítható a cselekvési képesség gazdagítása, az önkifejezési formák erősítése, a szociális képességek fejlesztése, együttműködés a feladatokban, kapcsolatteremtés és együttműködési szokások kialakítása, a társak segítése.

A fejlesztendő készségek, képességek az elemi természettudományos műveltség megszerzését és gyakorlatban való alkalmazását teszik lehetővé. A halmozottan sérült tanulók számára a

tanulási tevékenységek közül kiemelt jelentőségű a megfigyelés, a közvetlen tapasztalatszerzés, vizsgálódás, aktív részvétel a kísérletekben, a kísérleti eszközök használata, továbbá a balesetmentes kísérletezés szabályainak elsajátítása.

Összesített óraszám táblázat

Évfolyam	3.	4.
Heti óraszám	1	1
Éves óraszám	34	34

Környezetismeret

A halmozottan sérült (hallássérült és értelmi fogyatékos) tanulók

helyi tanterve a kerettanterv alapján készült

3. évfolyam

A természettudományos műveltség alapozása a mindennapi gyakorlatban szerzett játékos tapasztalatszerzéssel történik. Saját élményű tevékenységek formájában gyakorolva biztosítható a beilleszkedés, az együttműködés, a kapcsolatteremtés képességének fejlődése, a másság, a sérült társak elfogadása. Fontos cél, hogy a tanuló tudja elfogadni mások segítségét, képességeinek, életkorának megfelelően tudjon segítséget adni.

A környezetismeret tanítása során felkeltjük a tanulók érdeklődését közvetlen környezetük, társaik és önmaguk iránt. Az életkori sajátosságuknak és egyedi képességeikhez igazodó játékokon keresztül lehetséges csak a tantárgy megszerettetése. A játékok szolgálják az aktív figyelem- és emlékezetfejlesztést. A játékos gyakorláson keresztül alakítják ki a legfontosabb képzeteket, alapvető fogalmakat, ezeket megjelenítik rajzban, formázással, mintázással is, valamint bővül szókincsük is.

A téri, időbeli tájékozódás kezdetben csak a tanteremben történik, konkrét tárgyhöz, valóságos történésekhez kötötten.

Az elsődleges cél a kíváncsiság, az érdeklődés, a motiváció felkeltése és fenntartása, a szabálytudat, feladattudat kialakítása.

Témakörök táblázata:

Heti óraszám: 1 óra

Éves óraszám: 34 óra

Témakör	Óraszám
Megfigyelés, mérés	4
Az élettelen környezet kölcsönhatásai	3
Tájékozódás az időben	8
Tájékozódás a térben	8
Életközösségek lakóhelyünk környezetében	8
Testünk, egészségünk	3
Összesen:	34

3. évfolyam

Témakör	Megfigyelés, mérés	Órakeret 4óra
Előzetes tudás	- Érzékszervek és szerepük a környezet megismerésében - A víz halmazállapotai	
A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	- Megfigyelés, összehasonlítás, vizsgálódás képességének fejlesztése. - Kommunikációs képesség fejlesztése. - Az analízis, szintetizáló készség fejlesztése. - Érdeklődés, motiváltság folyamatos fenntartása. - Szociális képesség fejlesztése. - A kooperatív technikák alkalmazása. - Információszerző eszközök használata.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - A környezet anyagainak megismerésére. - A természetben előforduló és mesterséges anyagok (fa, fém, levegő, víz, talaj) megismerésére, megnevezésére, csoportosítására. - Anyagformák és tulajdonságaik megismerésére, megnevezésére. - Felismerni az élőlényeken, élettelen anyagokon az érzékelhető és mérhető tulajdonságokat. - Megfigyeléseinek, összehasonlításainak és csoportosításainak tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíti, megfogalmazni. - Az anyagok megmunkálhatóságának megismerésére, csoportosítására. - A víz szerepének megismerésére. - A víz előfordulási formáit megismerni a természetben: eső, hó, jégeső, folyóvíz, tó. - Az ivóvíz szerepének, fontosságának megismerésére. - Vízben oldódó és nem oldódó anyagok megnevezésére, csoportosítására. - Azonosítani az anyagok halmazállapotát, megnevezni és összehasonlítani azok alapvető jellemzőit.	- Természetes és mesterséges anyagok gyűjtése, csoportosítása. - Az anyagfajták és a használat közötti összefüggés felismerése. - Vágás, tépés, gyurmázás. - Az élettelen anyagok, tárgyak érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése algoritmus alapján (szín, alak, nagyság, felületi minőség, összenyomhatóság, tömeg, hőmérséklet, íz, szag, hang), a tapasztalatok rögzítése. - Az élettelen anyagok azonos és különböző tulajdonságainak megfigyelése, csoportosításuk különböző szempontok szerint: érzékelhető tulajdonságaik, anyaguk, halmazállapotuk, felhasználásuk. - A víz vizsgálata, halmazállapotainak megnevezése, felismerése, a víz hőfokának mérése. - A csapadék különböző formáinak megkülönböztetése. - A víz, mint életfontosságú anyag tudatosítása. - Egyszerű kísérletek végzése cukorral, sóval, homokkal, kavicssal.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	becslés, mérés, életjelenség, a víz különbözőhalmazállapotai és előfordulása, oldhatóság

Témakör	Az élettelen környezet kölcsönhatásai	Órakeret 3óra
Előzetes tudás	A víz halmazállapotai.	
A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	- A megismerés módszereinek bővítése. - A szociális, együttműködő képesség fejlesztése. - Csoportmunka, kooperatív technikák alkalmazása. - Kauzális gondolkodás fejlesztése. - Tapasztalatok szerzése a közvetlen környezetben és az élettelen természetben előforduló anyagokról, kölcsönhatásokról, az ismeretek bővítése. - A tapasztalatok feldolgozása szóban, írásban, rajzban.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Azonosítani az anyagok halmazállapotát, megnevezni és összehasonlítani azok alapvető jellemzőit. - Megismerni és megnevezni a halmazállapot-változásokat (olvadás, fagyás, párolgás, csapadékformák, fagyasztás, szárítás, locsolás a háztartásban). - Felismerni az élőlényeken, élettelen anyagokon az érzékelhető és mérhető tulajdonságokat. - Megismerni a környezetben előforduló gyakori anyagféléket. - Megfigyeléseinek, összehasonlításainak és csoportosításainak tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíti, megfogalmazni. - Anyag-forma kapcsolatával megismerkedni. - Azonosítani a csapadékformákat. - Megismerni az alakváltozásokat (aprítás, darabolás, aprózódás).	- Anyagok halmazállapotainak felismerése, megnevezése, tapasztalatszerzés, kísérletezés. - Csoportosítás halmazállapotok szerint. - A tapasztalatok rögzítése rajzban, tabló készítése. - A változásokat kiváltó hatások azonosítása a mindennapi környezetben megfigyelhető jelenségek esetében. - A természetben lejátszódó és az ember által létrehozott halmazállapot-változások megfigyelése, megbeszélése. - A víz különféle halmazállapotainak tantermi körülmények között történő modellezése (jég, víz, gőz). - A változások felismerése, az összefüggések megértése. - Kapcsolat keresése a víz halmazállapot-változásai és köznapi alkalmazásai között (pl.: hűtés jégkockával, melegítés gőzzel). Példák keresése a víz halmazállapot-változásaira a természetben. - Képek gyűjtése, rendezése adott szempontok alapján. - Rajzok, tablók készítése. - Időjárási naptár készítése.

- Figyelemmel kísérni az évszakok változásait, következményeit a természetben, a mindennapi életben.	- Megfigyelés, beszélgetés, képek, ábrák elemzése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	szilárd – folyékony – légnemű halmazállapot; halmazállapot-változás; olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás

Témakör	Tájékozódás az időben	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	- Napszakok és évszakok váltakozása - Napok és hónapok nevei - Napszakok - Jeles napok, ünnepek kapcsolata a természet változásaival	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- Idő orientációs képesség fejlesztése. - Kommunikációs képesség fejlesztése. - Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. - Megfigyelőképesség fejlesztése. - Feladattudat, szabálytudat erősítése. - Szociális, együttműködő képesség fejlesztése. - Kooperatív technikák elsajátítása, gyakorlása. - Elemi térképolvasás gyakorlása.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Életkorának megfelelően eligazodni és tájékozódni az időbeli relációkban, ismerni és használni az életkorának megfelelő időbeli relációs szókincset. - Az időt becsülni. - Megnevezni az ember életszakaszait. - Saját élettörténetét ismertetni a születésétől máig. - Az idő mérése: alkalmi és szabványegységek megismerésére. - Megfelelő sorrendben felsorolni a napszakokat, a hét napjait, a hónapokat,	- Események időbeli sorrendbeállítása, időszalag, időnaptár készítése. - Események, jelenségek rögzítése, fogalmazás szóban, írásban, rajzban. - Napszakok, évszakok váltakozásának, jellemzőinek megfigyelése. - Az egyes évszakok jellemző időjárásának, az időjárás tényezőinek megfigyelése. A csapadék formái (eső, köd, hó). Időjárási napló készítése. - Az évszagnak megfelelő helyes öltözködés megbeszélése. - Ismétlődő jelenségek (ritmusok) megfigyelése az ember életében (napirend, hetirend, kalendárium, jeles

az évszakokat, ismerni ezek időtartamát, relációit. - Az évszakokra vonatkozó megfigyeléseket végezni, tapasztalatait rögzíteni, és az adatokból következtetéseket levonni.	napok, ünnepek). A dátumok elhelyezése a naptárban. Napirend és hetirend tervezése. - Az emberi életszakaszok jellemzőinek megfigyelése és összehasonlítása (szerepjáték).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	évszak, életkor, életszakasz, naptár, hónap, nap, napszak, fejlődés

Témakör	Tájékozódás a térben	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	- Felszíninformák - Felszíni vizek - Irányok - Távolság mérése	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- Téri orientációs képesség fejlesztése. - Kommunikációs képesség fejlesztése. - Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. - Megfigyelőképesség fejlesztése. - Feladattudat, szabálytudat erősítése. - Szociális, együttműködő képesség fejlesztése. - Kooperatív technikák elsajátítása, gyakorlása. - Elemi térképolvasás gyakorlása.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Térben tájékozódni, ismerni az irányokat. - Ismerni és használni az életkorának megfelelő relációs szókinccset. - Ismerni a lakóhelyét és környékét. - Iránytű segítségével megállapítani és megnevezni a fővilágtájakat. - Irányokat adni meg viszonyítással; - Felismerni és használni az alapvető	- Iránytű készítése, használatának gyakorlása, játékos tájékozódási gyakorlatok a fővilágtájak helyzetének gyakorlására: a fővilágtájak megnevezése, elhelyezése térképen, az égtájak azonosítása a közvetlen környezetben. - Az alaprajz, és a térkép jellemzőinek megfigyelése, egy-egy konkrét példa összehasonlítása. - Alaprajz készítése az osztályteremről, a tanulók otthonáról, szobájáról. Tájékozódási gyakorlatok alaprajz és

térképjeleket: felszínformák, vizek, települések, útvonalak, államhatárok. - Megismerkedni az alaprajzzal, a kicsinyítés és nagyítás fogalmával. - Rész, egész, összetettség, funkció (élőlények, épületek, tárgyak, eszközök részei) felismerése természetes és mesterséges (épített) környezetben.	térképvázlat alapján. - Tanulmányi séták, kirándulások alkalmával tapasztalatok szerzése, a megfigyelések, tapasztalatok megfogalmazása szóban és írásban, rajzok, tablók készítése. - Az iskola elhelyezése a településen belül és annak térképén. - Terepasztal berendezése: A felszínformák elemei, jellemzőik megfigyelése (hegy, hegység, medence, völgy, domb, dombság, síkság). A jellemzőknek megfelelően homokból az egyes felszínformák kialakítása. Jelölésük megfigyelése domborzati térképen, példák keresése hazánk domborzati térképén, valamint a lakóhelyen és annak környezetében.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	mértékegység, alaprajz, térkép, felszínforma, fővilágtájak, élőhely, rész, egész

Témakör	Életközösségek lakóhelyünk környezetében	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	- Növények részei - Állatok testrészei - Életfeltételek	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- A megfigyelőképesség fejlesztése. - Pozitív attitűd kialakítása a természet szépségének megóvására, természetszeretetre. - Kommunikációs készség fejlesztése. - Ok-okozati összefüggések felismerése képességének fejlesztése. - Problémamegoldó képesség fejlesztése. - Kooperatív technikák alkalmazása. - A kauzális gondolkodás és az értékelő érzék fejlesztése. - Környezetvédelem, energiatakarékosság.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Felismerni a lakóhelyéhez közeli életközösségek és az ott élő élőlények közötti különbségeket (pl. zöldséges, gyümölcsöskert, erdő esetében). - Megnevezni a megismert életközösségekre jellemző élőlényeket, használni az életközösségekhez kapcsolódó kifejezéseket. - Algoritmus alapján megfigyelni és összehasonlítani a saját lakóközösségében fellelhető növények és állatok jellemzőit. A megfigyelt tulajdonságok alapján csoportokba rendezni azokat (állat, növény, ember, vadon élő, házi és ház körül élő állatok, madár, emlős, rovar). - Megismerni a közvetlen környezet növényvilágát (fák, bokrok, virágos növények, lágyszárú és fűszárú növények). - Megismerni és megnevezni a növény, a virág és a termés részeit. - Megismerni a gombák néhány jellemzőjét. - Példákkal bemutatni az emberi tevékenység természeti környezetre gyakorolt hatását. Felismerni a természetvédelem jelentőségét. - Felismerni, mely anyagok szennyezhetik a levegőt, a talajt és a vizet a mindennapi életben, mely szokások vezetnek környezetünk károsításához. Egyéni és közösségi környezetvédelmi cselekvési formákat megismerni és gyakorolni közvetlen környezetében (pl. madárbarát kert, iskolakert kiépítésében, fenntartásában való részvétel, iskolai környezet kialakításában, rendben tartásában való	- Élő és élettelen megkülönböztetése konkrét példák alapján a közvetlen környezetben. - A tanulók lakóhelyéhez közeli életközösségek (erdő, zöldséges és gyümölcsöskert) jellemzőinek megfigyelése. - Az egyes életközösségek növényeinek és állatai jellemzőinek megfigyelése a kültakaró, mozgás, végtagok, táplálkozás, száj szerv, érzékelés, szaporodás szerint. - A vadon élő és a házi állatok csoportosítása. - Tablókészítés, plakátkészítés, képek gyűjtése, csoportosítás, elemzés a közvetlenebb és tágabb környezetről. - Törekvés a víztakarékosságra, energiatakarékosságra. - Élősarok növényeinek (dísznövények, palánták) gondozása, növényültetés. Felelősség a rábízott élőlényekért. - Madáretető készítése, madarak etetése télen. - A levegő, víz, talaj, szennyező anyagainak megfigyelése a természetes és mesterséges környezetben. - Egyszerű kísérletek végzése a különböző szennyező anyagokkal. - Törekvés az energiatakarékos életvitelre, egyszerű technikák gyakorlása, szituációs játékok. - Közvetlen környezetünk tisztán tartása. - Az élőlények közötti kapcsolatok felismerése. - Megfigyelés, analízis-szintézis, tapasztalatok rögzítése rajzban, írásban.

részvétel, települési természet- és környezetvédelmi tevékenységben való részvétel). - Elsajátítani olyan szokásokat és viselkedésformákat, amelyek a károsítások megelőzésére irányulnak (pl. hulladékminimalizálás – anyagtakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasználat és -felhasználás, tömegközlekedés, gyalogos vagy kerékpáros közlekedés előnyben részesítése, energiatakarékosság, takarékoság az árammal, vízzel).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	szelektív hulladékgyűjtés, természetvédelem, energiatakarékosság, víztakarékosság, környezetszennyezés, növény-, állatgondozás, felelősség, park, élőhely, erdő

Témakör	Testünk, működésünk	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	- Az ember testrészei - Egészséges és egészségtelen fogalma - Ruhaneműk - Időjárásnak megfelelő öltözködés - Köszönési formák	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- Megismerési módszerek, tartós figyelem, emlékezet fejlesztése. - A szociális képesség, interperszonális képesség fejlesztése. - Empátiakészség fejlesztése. - Helyes magatartási szokások megerősítése. - Pozitív attitűd kialakítása a mássággal kapcsolatban, illetve a mások elfogadására, megsegítésére. - Az egészséges életmód alapvető szabályai betartásának erősítése. - Kommunikációs képesség fejlesztése. - A motoros képességek fejlesztése. - A kauzális gondolkodás fejlesztése. - Döntési képesség fejlesztése. - Az időbeli tájékozódás képessége. - Az összehasonlítás, viszonyítás képességének fejlesztése. - Az elemi ítéletalkotás képességének fejlesztése. - Együttműködési formák működtetése. - Problémaérzékenység fejlesztése.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Felismerni és megnevezni az emberi test részeit, ismerni ezek működését, szerepét. - Tisztában lenni az egészséges életmód alapelveivel, összetevőivel, az emberi szervezet egészséges testi és lelki fejlődéséhez szükséges szokásokkal, azokat betartani (játék, sport, egészséges táplálkozás, helyes fogápolás). - Tisztában lenni a mozgás szerepével az egészséges életmódban.	- Az ember főbb testrészeivel való megismerkedés mondóka segítségével, elmutogatásuk saját vagy osztálytárs testén. - Játékos gyakorlatok a testrészek mozgatására. - Az iskolás étellel kapcsolatos életmódbeli szokások tudatosítása és gyakorlása, az iskolában való helyes viselkedés és megfelelő öltözet megbeszélése (tanórán, különböző szabadidős foglalkozáson, szünetben), az iskolában dolgozók foglalkozásának összehasonlítása. Megszólítások, köszönés, udvariassági formulák használatának gyakorlása. - Helyes tanulási szokások megfigyelése, megbeszélése. - A helyes táplálkozási szokások kialakítása: miből mennyit együnk? – mérések elvégzése, rögzítése a füzetbe rajzban, írásban. Az egészséges és egészségtelen ételek csoportosítása. - Csoportosítás, gyűjtőmunka, rajzolás és tablókészítés az egészséges életmóddal kapcsolatban. - Egy napi egészséges menü összeállítása. Egészségtelen italok cukortartalmának becslése, mérése kockacukor segítségével. - A helytelen táplálkozás okozta problémák felismerése. - Helyes étkezési, viselkedési szokások alakítása szituációs játékokkal. - Figyelem a hang-és fényártalmakra. - A helyes higiénés szokások és a szükséges eszközök megfigyelése, megismerése, a helyes és rendszeres testápolási szokások gyakorlása. - Pihenés fontosságáról való beszélgetés. - Az emberek hasonló és különböző külső és

	belső tulajdonságai. - Fogycatékossággal és megváltozott munkaképességgel rendelkezők elfogadásának ösztönzése szituációs játékokkal/beszélgetőkör kialakításával.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	az emberi test részei, tisztálkodás, tisztálkodási eszköz, helyes táplálkozás, fogápolás, mozgás, sport, testedzés, életműködés, növekedés, változás, önismeret

A fejlesztés várt eredményei a 3. évfolyam végén:

A teljesítményt nagymértékben befolyásolja a hallásmaradvány, az intelligencia és az általános nyelvi készség. A várt eredmények a hallássérült és enyhe értelmi fogyatékos tanulók egyéni fejleszthetőségének figyelembe vételével értendők, a rendelkezésre álló dokumentumokban (anamnézis, személyi adatok, szakértői vélemény) foglaltakat alapul véve.

A tanuló értelmi képességeinek és beszédállapotának függvényében (jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével):

- azonosítja az anyagok halmazállapotát
- felismeri az élettelen anyagokon és az élőlényeken a mérhető tulajdonságokat
- a vizsgálatok tapasztalatait megfogalmazza, rajzban, írásban rögzíti
- feladatvégzés során társaival együttműködik
- életkorának megfelelően eligazodik az időbeli és térbeli relációkban, ismeri és használja az életkorának megfelelő időbeli és térbeli relációs szókincset
- adott eseményeket időrend szerint sorba rendez
- napirendet tervez a napszakok változásaihoz kapcsolva
- ismeri és használja az életkorának megfelelő relációs szókincset
- iránytű segítségével megállapítja és megnevezi a fővilágtájakat
- irányokat ad meg viszonyítással
- megkülönböztet néhány térképfajtát: domborzati, közigazgatási
- felismeri és használja az alapvető térképjelleket: felszínformák, vizek, települések, útvonalak, államhatárok
- ismeri a lakóhelyéhez közeli életközösségek (erdő, mesterséges és természetes életközösségek, zöldség és gyümölcsöskert) főbb jellemzőit
- felelősségtudattal rendelkezik a szűkebb, illetve tágabb környezete iránt
- tevékenységeinek tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíti
- ismeri az emberi szervezet fő életfolyamatait

- tisztában van az egészséges életmód alapelveivel, összetevőivel, az emberi szervezet egészséges testi és lelki fejlődéséhez szükséges szokásokkal, azokat igyekszik betartani
- felismeri az egészséges, gondozott környezet jellemzőit. Megfogalmazza, milyen hatással van a környezet az egészségre

Környezetismeret

A halmozottan sérült (hallássérült és értelmi fogyatékos) tanulók

helyi tanterve a kerettanterv alapján készült

4. évfolyam

A 4. évfolyamon folytatódik a természettudományos műveltség alapozása, amely továbbra is a mindennapi gyakorlatban szerzett játékos tapasztalatszerzéssel történik.

Fontos cél, hogy a tanulók tovább bővítsék szókincsüket, helyesen alkalmazzák a tanult fogalmakat. A közvetlen környezet felfedezésén, önmaga megismerésén keresztül továbbra is fokozatosan bővítjük a megismerés körét. A valóság megfigyelését követi annak képi megjelenítése, rajzon, fotón, maketten, terepasztalon történő ábrázolása, amely alkalmas a játékos gyakorlásra, majd szóbeli megerősítésre. Az említett fejlesztési szinteken haladva lesznek képesek elsajátítani a tanulók azokat az alapokat, amelyekre a felső tagozat tanulási folyamatait, a tanuló gondolkodási képességének, érzelmvilágának a fejlesztését építhetjük.ü

Témakörök táblázata:

Heti óraszám: 1 óra

Éves óraszám: 34 óra

Témakör	Óraszám
Megfigyelés, mérés	8
Az élettelen környezet kölcsönhatásai	5
Hazánk, Magyarország	6
Életközösségek lakóhelyünk környezetében	12
Testünk, egészségünk	3
Óraszám:	34

4. évfolyam

Témakör	Megfigyelés, mérés	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Testrészek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- Megfigyelés, összehasonlítás, vizsgálódás képességének fejlesztése. - Kommunikációs képesség fejlesztése. - Az analízáló, szintetizáló készség fejlesztése. - Érdeklődés, motiváltság folyamatos fenntartása. - Szociális képesség fejlesztése. - A kooperatív technikák alkalmazása. - Információszerző eszközök használata.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Adott szempontok alapján élőlényeket összehasonlítani. - Megfigyeléseinek, összehasonlításainak és csoportosításainak tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíteni, megfogalmazni. - Figyelemmel kísérni rövidebb-hosszabb ideig tartó folyamatokat. - Megismerni az életjelenségeket: táplálkozás, légzés, növekedés, fejlődés, mozgás, szaporodás. - Megismerni az élőlények életfeltételeit: levegő, víz, tápanyag, napfény, hőmérséklet. - Növényt ültetni és gondozni, megfigyelni a fejlődését, tapasztalatait rajzos formában rögzíteni. - Megismerni a mérési rendszereket: tömeg, hosszúság, hőmérséklet, űrtartalom.	- A figyelem irányítása, az emlékezet mobilizálása. - Mérési módszerek, a hőmérséklet, a hosszúság, az űrtartalom, a tömeg és az idő mérésére használt alkalmi és szabvány mérőeszközök, mértékegységek és használatuk, illetve használatuk gyakorlása. - A mérhető tulajdonságok vizsgálata, a vizsgálati módszerek gyakorlása (megfigyelés, viszonyítás, becslés, mérés). - A közvetlen környezet élettelen környezeti tényezőinek, tárgyainak, élőlényeinek (növények, állatok, ember: saját test, társak, felnőttek) mérhető tulajdonságai (hosszúság, tömeg, űrtartalom, hőmérséklet, idő), mérésük. - Mennyiségek viszonyítása, becslése és mérése, választott alkalmi és szabvány egységekkel. - Hétköznapi tapasztalatok a szabvány mértékegységek nagyságáról. - A növény részeinek felismerése,

- Felismerni a mérhető anyagi tulajdonságokat. - Méréshez megválasztani az alkalmi vagy szabvány mérőeszközt, mértékegységeket. - Előzetes viszonyítás, majd becslés után méréseket végezni, becslt és mért eredményeit összehasonlítani, használni a megfelelő mértékegységeket. - Az adott mérőeszközt megfelelően használni. - A méréseket és azok tapasztalatait a mindennapi életben alkalmazni.	megnevezése: gyökérzet, szár, levél, virág, termés. - A közvetlen környezetben élő növények és állatok megfigyelése, összehasonlítása. Megfigyelt jellemzőik alapján a növények és állatok szétválogatása, csoportokba rendezése. - Az állatok megfigyelése (pl. akváiumi halak, kutya, macska, hörcsög, papagáj). - Az állatok (emlősök – madarak – halak – rovarok – kételtűek – hüllők) testrészeinek felismerése. - Az életjelenségek megfigyelése, egyszerű kísérletek végzése. - Babnövény ültetése, fejlődési napló vezetése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	mérőeszköz, becslés, mérés, életjelenség, növénytermesztés, állattenyésztés, növények, állatok, életjelenségek

Témakör	Az élettelen környezet kölcsönhatásai	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	- Tűzvédelem - Tulajdonságok - Érzékszervek - Mértékegységek - Mérőeszközök	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- A megismerés módszereinek bővítése. - A szociális, együttműködő képesség fejlesztése. - Csoportmunka, kooperatív technikák alkalmazása. - Kauzális gondolkodás fejlesztése. - Tapasztalatok szerzése a közvetlen környezetben és az élettelen természetben előforduló anyagokról, kölcsönhatásokról, az ismeretek bővítése. - A tapasztalatok feldolgozása szóban, írásban, rajzban.	

Tanulási eredmények		Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Megismerni az energiaforrásokat és az energiatípusokat (nap, szél, víz, elektromos, fény). - Megismerkedni az energiát felhasználó berendezésekkel, a fűtő és hűtő háztartási eszközökkel. - Figyelemmel kísérni rövidebb-hosszabb ideig tartó folyamatokat (például égés, ütközés). - Megfigyelni a mozgások sokféleségét, csoportosítani a mozgásformákat: hely- és helyzetváltoztató mozgás. - Tanítói segítséggel égéssel kapcsolatos egyszerű kísérleteket végezni. Csoportosítani a megvizsgált éghető és éghetetlen anyagokat. - Megfogalmazni a tűz és az égés szerepét az ember életében. - Felismerni a tűzvédelem fontosságát. - Megismerni a tűzoltók munkáját és a tűzvédelem fontosságát.		- Egyszerű kísérletek, játékok készítése (szélforgó). - Gyűjtőmunka, beszámoló készítése az energiáról. - A változásokat kiváltó hatások azonosítása a mindennapi környezetben megfigyelhető jelenségek esetében. - Mozgások megfigyelése, csoportosítása (hely-és helyzetváltoztató mozgás). Példák keresése. - Mozgásállapot-változások: ütközések (rugalmas és rugalmatlan) végzése, a változások megfigyelése. - Az égés feltételei, éghető és nem éghető anyagok csoportosítása, égéssel kapcsolatos vészhelyzetek kezelése. A tűz és az égés szerepe az ember életében. - Az információs jelek felismerése. - Aktív részvétel tűzriadós gyakorlatokban. - Képek gyűjtése, rendezése adott szempontok alapján. - Rajzok, tablók készítése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	mozgás, ütközés, égés, tűz, energiatípus	

Témakör	Hazánk, Magyarország	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	- Fő világtájak - Tájékozódás vázlatrajz alapján - Saját település neve, környezete	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- A megfigyelőképesség fejlesztése. - Pozitív attitűd kialakítása a természet szépségének megővésére, hazaszeretetre, természetszeretetre. - Kommunikációs készség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. - A kauzális gondolkodás és az értékelő érzék fejlesztése.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Térkép segítségével megnevezni hazánk szomszédos országait, megyéit, saját megyéjét, megyeszékhelyét, környezetének nagyobb településeit, hazánk fővárosát, és ezeket megtalálni a térképen is. - Iránytű segítségével megállapítani és megnevezni a fővilágtájakat. - Irányokat megadni viszonyítással. - Térkép segítségével megnevezni Magyarország jellemző felszínformáit (síkság, hegy, hegység, domb, dombság), vizeit (patak, folyó, tó). - Térkép segítségével megmutatni hazánk nagytájait, felismerni azok jellemző felszínformáit. - Megismerni a lakóhelyét, az ország megyéit és fővárosát.	- Magyarország elhelyezkedésének megfigyelése földgömb, Európa-térkép segítségével. - Magyarország államhatárainak, szomszédos országainak megkeresése, megnevezése domborzati térképen. - Hazánk felszínformáinak, vizeinek azonosítása domborzati térképen. - Irányok leolvasása hazánk domborzati térképéről. - Magyarország nagy tájegységeinek felismerése, megkeresése Magyarország domborzati térképén. - Magyarország megyéinek, ezen belül a tanulók saját megyéjének, megyeszékhelyének, valamint Budapest megkeresése Magyarország közigazgatási térképén. - Lakóhelyhez közeli települések keresése, megnevezése térkép segítségével. - Fővárosunk néhány jellegzetes nevezetességének, épületeinek, hídjainak, közlekedésének megismerése tanulmányi kirándulás alkalmával, vagy képeken, multimédián keresztül. - Saját lakóhely, a lakóhely kulturális és természeti értékeinek bemutatása tablón vagy bemutató formájában.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	térkép, domborzati térkép, közigazgatási térkép, felszínforma, megye, megyeszékhely, település, főváros

Témakör	Életközösségek lakóhelyünk környezetében.	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	- Életfeltételek - Környezetvédelem - Állatok testrészei - Növények részei	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- A megfigyelőképesség fejlesztése. - Pozitív attitűd kialakítása a természet szépségének megóvására, természetszeretetre. - Kommunikációs készség fejlesztése. - Ok-okozati összefüggések felismerése képességének fejlesztése. - Problémamegoldó képesség fejlesztése. - Kooperatív technikák alkalmazása. - A kauzális gondolkodás és az értékelő érzék fejlesztése. - Környezetvédelem, energiatakarékosság.	

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Felismerni a lakóhelyéhez közeli életközösségek és az ott élő élőlények közötti különbségeket (pl. mező-rét, víz-vízpart esetében). - Megnevezni a megismert életközösségekre jellemző élőlényeket, használni az életközösségekhez kapcsolódó kifejezéseket. - Algoritmus alapján megfigyelni és összehasonlítani a saját lakókörnyezetében fellelhető növények és állatok jellemzőit. A megfigyelt tulajdonságok alapján csoportokba rendezni azokat (állat, növény, ember, vadon élő, házi és ház körül élő állatok, madár, emlős, rovar). - Példákkal bemutatni az emberi tevékenység természeti környezetre gyakorolt hatását. Felismerni a	- A tanulók lakóhelyéhez közeli életközösségek (mező-rét, víz-vízpart) jellemzőinek megfigyelése. - Az egyes életközösségek növényeinek és állatai jellemzőinek megfigyelése a kültakaró, mozgás, végtagok, táplálkozás, szájszerv, érzékelés, szaporodás szerint. - A vadon élő és a házi állatok csoportosítása. - Tablókészítés, plakátkészítés, képek gyűjtése, csoportosítás, elemzés a közvetlenebb és tágabb környezetről. - Törekvés a víztakarékosságra, energiatakarékosságra. - Élősarok növényeinek (dísnövények, palánták) gondozása, növényültetés. Felelősség a rábízott élőlényekért. - Madáretető készítése, madarak etetése télen. - A levegő, víz, talaj, szennyező anyagainak megfigyelése a természetes és mesterséges környezetben.

természetvédelem jelentőségét. - Felismerni, mely anyagok szennyezhetik a levegőt, a talajt és a vizet a mindennapi életben, mely szokások vezetnek környezetünk károsításához. Egyéni és közösségi környezetvédelmi cselekvési formákat megismerni és gyakorolni közvetlen környezetében (pl. madárbarát kert, iskolakert kiépítésében, fenntartásában való részvétel, iskolai környezet kialakításában, rendben tartásában való részvétel, települési természet- és környezetvédelmi tevékenységben való részvétel). - Elsajátítani olyan szokásokat és viselkedésformákat, amelyek a károsítások megelőzésére irányulnak (pl. hulladékminimalizálás – anyagtakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasználat és -felhasználás, tömegközlekedés, gyalogos vagy kerékpáros közlekedés előnyben részesítése, energiatakarékosság, takarékoság az árammal, vízzel).	- Egyszerű kísérletek végzése a különböző szennyező anyagokkal. - Törekvés az energiatakarékos életvitelre, egyszerű technikák gyakorlása, szituációs játékok. - Közvetlen környezetünk tisztán tartása. - Az élőlények közötti kapcsolatok felismerése. - Megfigyelés, analízis-szintézis, tapasztalatok rögzítése rajzban, írásban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	szelektív hulladékgyűjtés, természetvédelem, energiatakarékosság, víztakarékosság, környezetszennyezés, növény-, állatgondozás, felelősség, élőhely, mező-rét, víz-vízpart

Témakör	Testünk, egészségünk	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	- Testrészek - Egészséges táplálkozás elemei - Hőmérséklet	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	- Megismerési módszerek, tartós figyelem, emlékezet fejlesztése. - A szociális képesség, interperszonális képesség fejlesztése. - Empátiakészség fejlesztése. - Helyes magatartási szokások megerősítése. - Pozitív attitűd kialakítása a mássággal kapcsolatban, illetve a mások elfogadására, megsegítésére.	

	- Az egészséges életmód alapvető szabályai betartásának erősítése. Kommunikációs képesség fejlesztése. - A motoros képességek fejlesztése. - A kauzális gondolkodás fejlesztése. - Döntési képesség fejlesztése. - Az időbeli tájékozódás képessége. - Az összehasonlítás, viszonyítás képességének fejlesztése. - Az elemi ítéletalkotás képességének fejlesztése. - Együttműködési formák működtetése. - Problémaérzékenység fejlesztése.
--	---

Tanulási eredmények	Fejlesztési feladatok és ismeretek
A tanuló a nyelvi készségeinek és értelmi képességének megfelelően, jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével törekszik: - Ismerni néhány fertőző gyermeki betegséget, felismerni a legjellemzőbb betegségi tüneteket, a betegségek megelőzésének alapvető módjait. - Megismerni a helyes magatartási formákat a betegség megelőzésében. - Megismerni az emberi szervezet fő életfolyamatait. - Felismerni és megnevezni az ember főbb szerveit, ismerni ezek működését, szerepét. - Tisztában lenni az egészséges életmód alapelveivel, összetevőivel, az emberi szervezet egészséges testi és lelki fejlődéséhez szükséges szokásokkal, azokat betartani.	- A legfontosabb szervek, szervrendszerek szerepének megfigyelése, felépítésük megbeszélése (keringési rendszer, váz-és izomrendszer, emésztő szervrendszer, a légzés szervrendszere), beszélgetés az egészséges fejlődésének feltételeiről. - Veszélyeztető magatartásformák felismerése. - A leggyakoribb betegségi tünetek (pl. láz, hányás, hasmenés, gyengeség, levertség) felismerésének gyakorlása konkrét példákon, szituációkon keresztül. A betegségek okainak, megelőzésének megismerése, a fertőző betegségek megelőzési módjainak gyakorlása. A testhőmérséklet, láz mérése. - A helyes viselkedési szokások megismerése betegség esetén, részvétel szituációs játékokban. - A testmozgás jelentőségének megbeszélése. A mozgás hatásának megfigyelése a pulzusra és a légzésszáma (méréssel). - Az egészséges életmód alapvető elemei (testápolás, öltözködés, pihenés, mozgás, testtartás, táplálkozás, fertőző betegségek és balesetek megelőzése), alkalmazásuk a napi gyakorlatban.

	- A helyes higiénés szokások és a szükséges eszközök megfigyelése, megismerése, a helyes és rendszeres testápolási szokások gyakorlása. - Pihenés fontosságáról való beszélgetés, példák gyűjtése az aktív és passzív pihenésre. - Az egészségünket károsító és védő szokások csoportosítása. - A káros élvezeti szerek elutasítása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	az emberi test részei, tisztálkodás, tisztálkodási eszköz, gyermekbetegség, védőoltás, fertőzés és járvány, orvos, gyógyszer, helyes táplálkozás, mozgás, sport, testedzés, életműködés

A fejlesztés várt eredményei a 4. évfolyam végén:

A teljesítményt nagymértékben befolyásolja a hallásmaradvány, az intelligencia és az általános nyelvi készség. A várt eredmények a hallássérült és enyhe értelmi fogyatékos tanulók egyéni fejleszthetőségének figyelembe vételével értendők, a rendelkezésre álló dokumentumokban (anamnézis, személyi adatok, szakértői vélemény) foglaltakat alapul véve.

A tanuló értelmi képességeinek és beszédállapotának függvényében (jelnyelvi, írásos megsegítés és ujj abc segítségével):

- adott szempontok alapján algoritmus szerint élettelen anyagokon és élőlényeken megfigyeléseket végez
- adott szempontok alapján élettelen anyagokat és élőlényeket összehasonlít, csoportosít
- időjárási megfigyeléseket tesz, méréseket végez
- megfigyeléseinek, összehasonlításainak, csoportosításainak és vizsgálatainak tapasztalatait szóban, rajzban, írásban rögzíti, megfogalmazza
- figyelemmel kísér rövidebb-hosszabb ideig tartó folyamatokat
- növényt ültet és gondoz, megfigyeli a fejlődését, tapasztalatait rajzos formában rögzíti
- méréshez megválasztja az alkalmi vagy szabvány mérőeszközt, mértékegységeket
- algoritmus szerint, előzetes viszonyítás, majd becslés után méréseket végez, becslt és mért eredményeit összehasonlítja
- az adott alkalmi vagy szabvány mérőeszközt megfelelően használja
- a méréseket és azok tapasztalatait a mindennapi életben alkalmazza
- feladatvégzés során társaival együttműködik

- megnevezi és iránytű segítségével megállapítja a fővilágtájakat, irányokat ad meg viszonyítással
- felismeri és használja az alapvető térképjeleket: felszínformák, vizek, települések, útvonalak, államhatárok
- megkülönböztet néhány térképfajtát: domborzati, közigazgatási
- ismeri a lakóhelyéhez közeli életközösségek (erdő, mező-rét, víz-vízpart) főbb jellemzőit
- felelősségtudattal rendelkezik a szűkebb, illetve tágabb környezete iránt
- ismeri az emberi szervezet fő életfolyamatait
- tisztában van az egészséges életmód alapelveivel, összetevőivel, az emberi szervezet egészséges testi és lelki fejlődéséhez szükséges szokásokkal, azokat igyekszik betartani
- felismeri az egészséges, gondozott környezet jellemzőit, megfogalmazza, milyen hatással van a környezet az egészségre